

ขอบคุณภาพจาก <https://goo.gl/4eQfYn>

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึก ของประชาชนในการดูแลศาสนสถาน กรณีศึกษา: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช

Impacted Factor Toward Public Awareness in the Care of
Wat Phra Mahathat Woramahawihan
Case study: Wat Phra Mahathat Woramahawihan
Nakhon Si Thammarat Province

ชวัลรัตน์ ศรีนวลปาน¹

Chawanrat Srinounpan

บำรุง ศรีนวลปาน²

Bamrung Srinounpan

พัชรี สุเมธกุล³

Patcharee Sumethokul

E-mail: sumetho.patcharee@gmail.com

โสภณ ชุมทองโด⁴

Sophon Chumthongdo

จารุ ถิ่นพระบาท⁵

Jaru Thinphabat

¹ อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

² อาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

³ อาจารย์ประจำสาขาภาษาไทยเพื่ออาชีพ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

⁴ อาจารย์ประจำสาขาการเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

⁵ อาจารย์ประจำสาขาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการดูแลศาสนสถาน กรณีศึกษา: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นงานวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถาน ของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อศึกษาถึงการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยฯ กับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสำนึกประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา 4) เชื้อชาติ 5) วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ 6) โครงสร้างครอบครัว 7) ถิ่นกำเนิด 8) พื้นเพ ของครอบครัว 9) อาชีพ 10) กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย 11) สื่อต่างๆ 12) เกียรติบัตร ตำแหน่ง หรือ โล่รางวัล และปัจจัยเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับการสร้างจิตสำนึก

คำสำคัญ: จิตสำนึก, ปัจจัย, การดูแล

Abstract

A study of factors affecting public awareness in the care of Wat Phra Mahathat Woramahawihan case study: Nakhon Si Thammarat municipality Nakhon Si Thammarat province. The quantitative research methods have three objectives as 1) to study of factors affecting public awareness in the care 2) to study the awareness of taking care and 3) to study the relationship between factors and awareness of taking care of people. Data collection used questionnaires. The results showed that factors associated with awareness: 1) sex 2) age 3) education 4) religion 5) ethnic descent 6) culture, traditions and beliefs 7) family structure 8) native of the family 9) job 10) rules, regulations, laws 11) the certificates and award, and all factors were related.

Keywords: Awareness, Factor, Care

1. บทนำ

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาและการหลอมรวมกันเป็นชุมชนแห่งวัฒนธรรม ในการธำรงรักษาวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชให้อยู่อย่างยั่งยืนสืบไปนั้น การมีจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่รายล้อมวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเปรียบเสมือนเจ้าบ้านหลักที่มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่เกี่ยวพันกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารมากที่สุด ดังนั้น คณะนักวิจัยเห็นว่าควรมีการสำรวจความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราชขึ้น เพื่อจะได้ทราบถึงพื้นฐานความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับการมีจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานว่าเป็นอย่างไร รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช คณะนักวิจัยจึงได้นำเสนอโครงการวิจัย

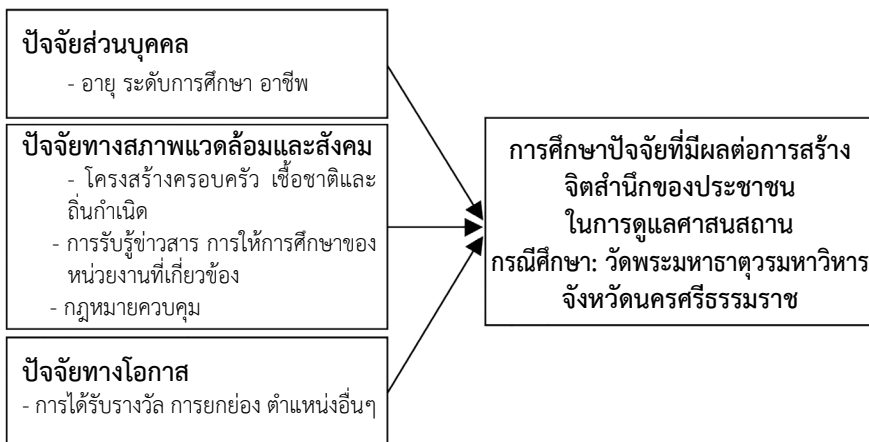
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 ศึกษาถึงการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยฯ กับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถานของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

4. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

4.1 ความสำคัญของโบราณสถาน

วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นสัญลักษณ์ของความศรัทธาและการหลอมรวมกันของคนในชุมชน และเป็นโบราณสถานที่สำคัญของชุมชนและประเทศชาติ ทำให้เราสามารถเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาของมนุษย์สมัยอดีตได้

4.1.1 โบราณสถาน ความหมาย อาคารหรือสิ่งก่อสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้นที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมาที่เป็นประโยชน์ทางด้านศิลปะ ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดี และยังรวมถึงสถานที่หรือเนินดินที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ หรือมีร่องรอยกิจกรรมของมนุษย์ปรากฏอยู่ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2558)

การอนุรักษ์แหล่งโบราณคดีในประเทศไทยนั้น ได้มีการระบุไว้ในกฎหมายว่า “ห้ามมิให้ผู้ใดข่มขืน แกะไข เปลี่ยนแปลงโบราณสถาน หรือขุดค้นสิ่งใดๆ ภายในโบราณสถาน เว้นแต่จะกระทำตามคำสั่งของอธิบดี หรือได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และถ้าหนังสืออนุญาตนั้นกำหนดเงื่อนไขไว้ประการใด ก็ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขนั้นด้วย”

นอกจากนี้โบราณสถาน อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สูงค่าของชาติ ยังมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่แสดงให้เห็นถึงประวัติความ

57

- โบราณสถานซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นตัวแทนขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม หรือ ศิลปกรรมที่มีคุณค่าทางสุนทรียภาพเยี่ยมยอด หรือสามารถบ่งชี้ได้ถึงพัฒนาการทางศิลปะ สถาปัตยกรรม

- โบราณสถานที่มีลักษณะที่หาได้ยาก และมีเหลืออยู่น้อยแห่งเป็นตัวแทนของรูปแบบใดที่มีลักษณะเฉพาะ

- โบราณสถานที่ยังมิได้มีการสำรวจ ดำเนินการขุดค้น ขุดแต่งทางโบราณคดี หรือขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

- ซากโบราณสถานซึ่งเป็นโบราณสถานร้างที่มีความเก่าแก่ และไม่มีการใช้งานในลักษณะที่สืบเนื่องจากประโยชน์ใช้สอยดั้งเดิมของโบราณสถาน

1.2 โบราณสถานระดับท้องถิ่น ได้แก่

- โบราณสถานที่มีคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ สถาปัตยกรรม วิชาการ สังคม หรือชาติพันธุ์วิทยา ซึ่งมีความสำคัญผูกพันเป็นพิเศษเฉพาะต่อชุมชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งเท่านั้น

- โบราณสถานซึ่งมีลักษณะที่นอกเหนือไปจากที่บ่งชี้ได้ถึงความเป็นโบราณสถานระดับชาติ

2) แบ่งตามลักษณะที่ปรากฏ

2.1 โบราณสถานที่เห็นรูปทรงชัดเจน

2.2 ซากโบราณสถาน หมายถึง สิ่งก่อสร้างหรือสถาปัตยกรรมที่เคยมีรูปทรงและใช้ประโยชน์มาแต่อดีต แต่ปัจจุบันได้เสื่อมสภาพลงจนไม่เห็นรูปทรงที่ชัดเจน แต่ยังมีคุณค่าในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ตัวอย่างเช่น

- คูเมือง กำแพงเมืองโบราณ เป็นแนวเขตเมืองในสมัยโบราณที่ใช้ป้องกันบ้านเมือง ในขณะเดียวกันก็อาจใช้ประโยชน์ในการกักเก็บน้ำไว้ใช้ คูเมืองและกำแพงเมืองนี้ในสภาพปัจจุบันอาจเปลี่ยนสภาพไปแล้วแต่เราสามารถเห็นร่องรอยได้อย่างชัดเจนในภาพถ่ายทางอากาศ

- เนินดินที่ปกคลุมซากโบราณสถานต่างๆ ตัวอย่างเช่น เนินดินที่ปกคลุมซากเจดีย์ วิหาร สมัยอยุธยาที่ปรักหักพังไปแล้ว เมื่อทำการขุดแต่งลอกดินที่ทับถมออกด้วยหลักวิชาทางโบราณคดี (ขุดแต่ง) ก็จะปรากฏซากสถาปัตยกรรมที่ถูกดินปกคลุมอยู่ได้

- แหล่งประวัติศาสตร์ ได้แก่ สถานที่ที่เคยเกิดเหตุการณ์สำคัญในอดีต และเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ควรแก่การจดจำและรักษาไว้ เช่น พุ่่งสัมฤทธิ์ จังหวัดนครราชสีมา ค่ายโพธิ์สามต้น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

3) แบ่งตามวัตถุประสงค์การสร้าง

- 3.1) โบราณสถานที่สร้างด้วยดิน ได้แก่ กำแพง เมือง คันดิน คูเมือง
- 3.2) โบราณสถานที่สร้างด้วยอิฐ ได้แก่ โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ปรางค์กำแพงเมือง ประตูเมือง เป็นต้น
- 3.3) โบราณสถานที่สร้างด้วยหินและศิลาแลง ได้แก่ ปราสาทหรือสถาปัตยกรรมที่ได้อธิพลเขมร เช่น เจดีย์และโบสถ์วิหารในจังหวัดสุโขทัยและกำแพงเพชร เป็นต้น
- 3.4) โบราณสถานที่สร้างด้วยไม้ ได้แก่ บ้าน ภูมิ ศาลาการเปรียญ หอไตร หอระฆัง โบสถ์ เป็นต้น

4) แบ่งตามประโยชน์การใช้สอย

4.1 โบราณสถานร้าง (Dead Monument) หมายถึง สิ่งก่อสร้าง อาคาร สถาปัตยกรรมฯ ที่เป็นโบราณสถาน ที่ปัจจุบันถูกทิ้งร้าง ไม่ได้ใช้ประโยชน์ตามหน้าที่ใช้งานดั้งเดิมดังในอดีต จนกลายเป็นหลักฐานทางโบราณคดี ตัวอย่างเช่น วัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดลพบุรี

4.2 โบราณสถานที่ยังใช้ประโยชน์ (Living Monument) เป็นโบราณสถานที่ยังคงมีการใช้ประโยชน์ตามหน้าที่ดั้งเดิมจนถึงทุกวันนี้ เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ป้อมปราการ หรือคูคลอง เป็นต้น

4.3 โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑสถานและจดหมายเหตุหรือจดหมายเหตุท้องถิ่นเป็นมรดกที่สำคัญทางวัฒนธรรมและมีคุณค่าต่อประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้งความสำคัญในแง่ของการศึกษาเชิงวิชาการโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี รวมถึงคุณค่าที่มีผลทางด้านจิตใจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วย ซึ่งคุณค่าและความสำคัญที่ว่่านั้นมีดังนี้

1) มรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศและของโลก หมายความว่า โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอายุในท้องถิ่นเป็นหลักฐานสำคัญยืนยันว่าบรรพบุรุษของเราที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินนี้มีความเป็นอยู่อย่างไร ทำมาหากินกันอย่างไรมีความเชื่อในศาสนา เช่น ได้มีการสืบต่อลงมาถึงสมัยของเราได้อย่างไร ซึ่งนับเป็นหลักฐานบ่งบอกความเป็นมาของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ทำให้เราได้รับประวัติศาสตร์ของชาติทั้งด้านการเมือง การปกครอง การศาสนา การค้าขาย การทำมาหากิน

2) มรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติ ความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่นและในชาติ หมายความว่า ศิลปวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นสิ่งก่อสร้างที่สวยงามตามลักษณะไทย เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลา พระราชวัง บ้านไทยภาคต่างๆ หรือ

รูปปูนปั้น รูปหล่อ รูปแกะสลัก ซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องเกี่ยวเนื่องในพุทธศาสนา เช่น พระพุทธรูป ลวดลายปูนปั้นประดับเจดีย์ วิหาร ลายแกะสลักไม้แบบไทยสมัยต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งยืนยันถึงความเป็นเลิศทางฝีมือในงานศิลปะในแต่ละยุคแต่ละสมัยและจะเห็นได้ว่างานฝีมือดังกล่าวได้สืบทอดต่อเนื่องมาอย่างไม่ขาดสาย แสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมไทยอันเป็นเกียรติภูมิสูงของเราที่ควรแก่การทํานุบำรุงรักษาไม่ให้สูญหาย

3) มรดกทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งก่อให้เกิดความรู้สึก ความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ประชาชนระดับต่างๆ ตั้งแต่ในครอบครัว หมู่บ้าน ท้องถิ่น และระดับประเทศกล่าวคือ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เนื่องจากศาสนาได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจเป็นที่สักการบูชาของประชาชนจำนวนมากทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ นอกจากนี้ยังมีศาสนสถาน และศาสนวัตถุในสถานที่อื่นๆ อีกมากมายที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีความศรัทธาเชื่อถือร่วมกันก่อให้เกิดประเพณีต่างๆ ในท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สามารถก่อให้เกิดความสามัคคีกลมเกลียวในหมู่ประชาชนท้องถิ่นได้

4) มรดกทางวัฒนธรรมเป็นหลักฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยโดยเฉพาะเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของมนุษย์ ความเป็นอยู่ เทคโนโลยี ศาสนา ความเชื่อการปกครอง การค้าขาย การเดินทาง ตลอดจนการประดิษฐ์คิดค้น ฯลฯ

5) มรดกทางวัฒนธรรมมีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นในปัจจุบัน เพราะในที่แห่งใดมีโบราณสถานหรือแหล่งโบราณคดี ก็จะมีการขุดค้น อนุรักษ์ บำรุง ตลอดจนการพัฒนาปรับปรุงให้เป็นแหล่งศึกษาและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หากมีการวางแผนสร้างระบบอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม เช่น ระบบไฟฟ้า ประปา และถนนหนทางเข้าสู่โบราณสถานและหมู่บ้านใกล้เคียง ก็จะมีนักเรียน และนักท่องเที่ยวต่างถิ่นเข้าไปเที่ยวชมก่อให้เกิดรายได้แก่หมู่บ้านทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ซึ่งหากโบราณสถานทุกแห่งได้รับการพัฒนาควบคู่ไปกับหมู่บ้านก็จะส่งผลให้ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม

4.2 การดูแล

4.2.1 ความหมายของการดูแล (Care) ได้มีผู้ให้นิยามความหมาย ไว้ดังนี้

การดูแล หมายถึง การรักษา เอาใจใส่ ปกป้องรักษา ป้องกัน พิทักษ์ (ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542)

การดูแล หมายถึง ความเอาใจใส่ ความเป็นห่วง ความรับผิดชอบ หรือความปรารถนาที่ดีที่จะทำสิ่งใด ๆ ด้วยความตั้งใจจริง (ชนิกา เจริญจิตต์กุล, 2557)

นอกจากนี้ยังมีคำว่า การอนุรักษ์ ที่มักจะเป็นคำที่นำมาใช้ร่วมกัน การอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาให้คงอยู่ตามเดิม

การดูแล การอนุรักษ์ ในที่นี้หมายถึงการดูแล ซ่อมแซม สืบทอด
คุ้มครอง ป้องกันไม่ให้เสียหาย

4.2.2 การอนุรักษ์โบราณสถานที่ดำเนินการกันเป็นสากล อาจแบ่งออก
ได้เป็น 2 แนวทาง คือ

1) การอนุรักษ์ด้วยแนวทางด้านกฎหมาย ประเทศต่างๆ ทั่วโลก
ล้วนมีกฎหมายด้านการปกป้อง คุ้มครอง และอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุทั้งสิ้น โดย
ในประเทศไทยนั้น มีพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถาน
แห่งชาติ พ.ศ.2504 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ
ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 มาตราการสำคัญประการหนึ่ง
ในการปกป้อง คุ้มครอง และอนุรักษ์ ตามกฎหมายนี้ ได้แก่การประกาศขึ้นทะเบียนโบราณ
สถานและโบราณวัตถุเป็นโบราณสถานหรือโบราณวัตถุของชาติ

2) การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ในประเทศไทยนั้น พระราช
บัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ซึ่งได้
มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 มาตรา 7 ได้กำหนดเรื่องการขึ้นทะเบียน
โบราณสถานไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุม โบราณสถานให้เป็น
ไปตามพระราชบัญญัติ ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียน
โบราณสถานใด ๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้อำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควร
เป็นเขตของโบราณสถานโดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้ อธิบดี
จะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา การขึ้นทะเบียน
โบราณสถานดังที่กล่าวข้างต้นนั้น ถ้าโบราณสถานนั้นมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วย
กฎหมาย อธิบดีกรมศิลปากรต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ ถ้าเจ้าของ
หรือผู้ครอบครองไม่พอใจก็ให้มีสิทธิร้องต่อศาลภายในกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่อธิบดี
แจ้งให้ทราบ ขอให้ศาลมีคำสั่งให้อธิบดีกรมศิลปากรระงับการขึ้นทะเบียนและหรือการกำหนด
เขตที่ดินให้เป็นโบราณสถานแล้วแต่กรณีได้ ถ้าเจ้าของหรือผู้ครอบครองมิได้ร้องขอต่อศาล
หรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้องขอของเจ้าของหรือผู้ครอบครองให้อธิบดีดำเนินการ
ขึ้นทะเบียนได้

จากบทกฎหมายมาตรา 7 ดังกล่าวข้างต้นหากสรุปเป็นหลักเกณฑ์
การขึ้นทะเบียนได้ดังนี้

2.1) อสังหาริมทรัพย์ที่จะขึ้นทะเบียนต้องเป็นโบราณ
สถานตามบทนิยามของกฎหมายของคำว่า “โบราณสถาน”

2.2) อธิบดีกรมศิลปากรเป็นผู้มีอำนาจประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานและมีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน ซึ่งเขตของโบราณสถานนี้ให้ถือเป็นโบราณสถานด้วย

2.3) หากโบราณสถานใดที่อธิบดีกรมศิลปากรจะประกาศขึ้นทะเบียนมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมาย อธิบดีกรมศิลปากรต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองทราบ หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่พอใจก็ให้ใช้สิทธิร้องต่อศาลภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่อธิบดีกรมศิลปากรแจ้งให้ทราบ หากศาลมีคำสั่งให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนและหรือกำหนดเขตที่ดินให้เป็นโบราณสถาน ก็ให้อธิบดีระงับการขึ้นทะเบียนหรือการกำหนดเขตที่ดินหากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ได้ร้องขอต่อศาลหรือศาลมีคำสั่งคดีถึงที่สุดให้ยกคำร้องของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจขึ้นทะเบียนได้ ดังนั้น หากเจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ยื่นคำร้องต่อศาลภายใน 30 วัน ก็ถือว่าสละสิทธิ์ อธิบดีกรมศิลปากรจะประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานต่อไป

2.4) อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจเพิกถอนการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน หรือแก้ไขเพิ่มเติมการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

2.5) การประกาศขึ้นทะเบียนหรือประกาศเพิกถอนหรือประกาศแก้ไขเพิ่มเติมการขึ้นทะเบียนโบราณสถานต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษา

2.6) โบราณสถาน que อธิบดีกรมศิลปากรได้จัดทำบัญชีและประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ก่อนวันที่พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ใช้บังคับ ให้ถือว่าเป็นโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว ตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

การขึ้นทะเบียนโบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองโบราณสถานที่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองซึ่งถูกทิ้งร้างไว้ ยังพบเห็นได้อยู่ทั่วไปตามป่าเขา เมื่อได้มีการตรวจสอบแล้วเห็นว่าสมควรจะขึ้นทะเบียนเพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาและการควบคุมโบราณสถานก็ให้อำนาจอธิบดีกรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียนได้ นอกจากประกาศขึ้นทะเบียนตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว กฎหมายยังให้อธิบดีกรมศิลปากรมีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้

4.2.4 ปัญหาในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้ว โบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี รวมทั้งบันทึกประวัติศาสตร์และจดหมายเหตุ ซึ่งถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมนั้น จัดเป็นสิ่งสูงค่าทำนองเดียวกับทรัพยากรธรรมชาติประเภทแร่ธาตุและน้ำมันปิโตรเลียมซึ่งหากใช้อย่างไม่ระมัดระวังแล้วก็จะหมดไปอย่างสิ้นเชิงโดยไม่มี

วิธีการใดจะสร้างขึ้นมามาทดแทนใหม่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องช่วยกันอย่างเต็มที่กำลังในการอนุรักษ์และสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมให้เป็นสมบัติตกทอดแก่รุ่นลูกหลานสืบไปอย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันดีว่า ในทุกประเทศกำลังประสบปัญหาเรื่องการเสื่อมสลายหรือปัญหาในการดำเนินการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โบราณสถาน โบราณวัตถุและแหล่งโบราณคดีหากจะกล่าวอย่างกว้างๆ แล้ว การเสื่อมสลายของมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศไทยมักเกิดจากสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) การเสื่อมสลายไปเนื่องจากกระบวนการทางธรรมชาติและกาลเวลากรณีนี้ได้แก่ การพังทลายของดิน การชะล้างดิน เนื่องจากการกระทำของน้ำฝน น้ำท่วม แผ่นดินยุบตัว แผ่นดินไหว รวมทั้งจากการกระทำของลมและภูมิอากาศ รวมทั้งความชื้น ความร้อน อุณหภูมิ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเกิดเนื่องจากเป็นกฎของธรรมชาติที่เมื่อกาลเวลาผ่านไปวัตถุต่างๆ ย่อมผุพังเสื่อมสลายรูปลักษณะเดิม แต่โดยทั่วไปแล้วการเสื่อมสลายเนื่องจากกาลเวลามักเป็นไปอย่างช้าๆ แม้ว่ากระบวนการทางธรรมชาติสามารถทำให้มรดกทางวัฒนธรรมทุกประเภท ต้องเสื่อมสลายไปในที่สุด แต่ก็สามารถใช้ความรู้ทางวิชาการมาดำเนินการเพื่อชะลอการเสื่อมสลายหรือป้องกันการเสื่อมสลายไปก่อนเวลาที่สมควรได้

2) การเสื่อมสลายเนื่องจากการกระทำของคนการเสื่อมสลายของมรดกทางวัฒนธรรมประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดี บันทึกประวัติศาสตร์ และจดหมายเหตุ เนื่องจากการกระทำของคน นับเป็นปัญหาใหญ่และมีผลในการทำลายมากที่สุดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้การกระทำที่นำไปสู่การทำลายนั้นก็มีทั้งทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น การก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ ทับแหล่งโบราณคดีหรือโบราณสถาน การขุดดินบริเวณโบราณสถานเพื่อใช้ในการก่อสร้าง หรือการพยายามซ่อมแซมโบราณสถานโบราณวัตถุโดยขาดความรู้ เป็นต้น และที่ทำได้โดยจงใจ เช่น การลักลอบขุดหาโบราณวัตถุเพื่อนำไปขายหรือเก็บเป็นของส่วนตัว เป็นต้น

3) การเสื่อมสลายเนื่องจากการกระทำของพืชและสัตว์รากของพืชที่ขึ้นอยู่ตามแหล่งโบราณคดี โบราณสถาน หรือสิ่งก่อสร้างที่มีความงดงามทางศิลปะสามารถงอกขึ้นไปตามช่องว่างและรอยต่อส่วนต่างๆ ของสิ่งก่อสร้างได้ เมื่อพืชเหล่านี้เติบโตมีรากใหญ่ขึ้นก็จะดันให้สิ่งก่อสร้างเกิดรอยแยกจนกระทั่งร้าวและแตกหักหลุดออกไปส่วนสัตว์ประเภทมด ปลวก มอด ก็สามารถทำลายส่วนประกอบของโบราณสถานและโบราณวัตถุที่เป็นไม้และอินทรีย์วัตถุให้สูญสลายไปได้อย่างรวดเร็วมาก รวมทั้งสามารถทำลายบันทึกประวัติศาสตร์และจดหมายเหตุที่ทำด้วยกระดาษในบรรดาสาเหตุเหล่านี้ก็กล่าวได้ว่าในปัจจุบันการเสื่อมสภาพเนื่องมาจากการกระทำของคนมีมากที่สุด หรือก่อให้เกิดการทำลายรุนแรงที่สุดต่อมรดกทางวัฒนธรรมทุกประเภท

4.3 จิตสำนึก

4.3.1 ความหมายของจิตสำนึก (Consciousness) ได้มีผู้ให้นิยามความหมาย ไว้ดังนี้

จิตสำนึก หมายถึง ภาวะจิตที่ตื่นและรู้ตัวสามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้งห้า หรือ ภาษาอังกฤษว่า 1. The State Of Being Conscious; Awareness 2. The Totality of One's Thoughts and Feeling ซึ่งหมายถึง สภาวะจิตใจหรือความรู้สึกนึกคิดชนิดใดชนิดหนึ่งที่เรา มีอยู่ ที่เราตื่นตัวรู้ตัวตลอดเวลา เมื่อไปพบเห็นกับเหตุการณ์ใดก็สามารถแสดงออกมาได้ทันทั่วทั้งที่ จิตสำนึกเมื่อเกิดขึ้นแล้วยากที่จะหยุดหรือหายไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2524, 81)

จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกในการกระทำหรือการรู้ตัวว่าตัวเองมีอยู่หรือมีคนอื่นอยู่ด้วย และตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525)

จิตสำนึก หมายถึง สภาวะจิตใจ หรือความรู้สึกนึกคิดซึ่งเป็นสิ่งที่ได้มาจากทัศนคติ (Attitude) ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) ความเห็น (Opinion) ความสนใจ (Interests) ของบุคคล คำว่า “จิตสำนึก” เป็นคำมีความหมายใกล้เคียงที่สุดกับคำว่า “ความเชื่อ (Beliefs)” ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากการรวบรวมและสัมพันธ์กันของประสบการณ์ของคนทำหน้าที่ ประเมินค่าของจิตใจว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่สำคัญ หากปราศจากความเชื่อ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่คนมีอยู่นั้น ก็จะอยู่เพียงในความทรงจำ ไม่มีส่วนใดมีความสำคัญเด่นชัดขึ้นมาแต่หากว่าประเมินค่าแล้วตระหนักถึงความสำคัญที่มีต่อสิ่งนั้น แสดงว่ามีจิตสำนึกต่อสิ่งนั้น เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นแล้ว

(สุพจน์ ทราญแก้ว, 2545, 45-57)

จิตสำนึกคือ เป็นสภาพที่รู้ตัวว่าคือใคร อยู่ที่ไหน ต้องการอะไร หรือกำลังรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งใด เมื่อแสดงพฤติกรรมอะไรออกไปก็แสดงออกไปตามหลักเหตุและผล แสดงตาม แรงผลักดันจากภายนอก สอดคล้องกับหลักแห่งความเป็นจริง (Principle Of Reality) จิตสำนึกเป็นระดับเหตุผลภายในใจ ที่ส่งผลต่อการแสดงออกในพฤติกรรมต่าง ๆ โดยเลือกแล้วว่าจะทำหรือไม่ทำอะไร เป็นการระลึกรู้ได้เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง ในโครงสร้างสังคม ดังที่เราจะได้อธิบาย ทั่ว ๆ ไป จิตสำนึกแห่งความเป็นครู จิตสำนึกของพลเมือง จิตสำนึกสาธารณะ จิตสำนึกของการเป็นคนดี จิตสำนึกรักสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกจึงเกี่ยวข้องกับคุณธรรม และจริยธรรมของบุคคล ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า จิตสำนึก คือ สภาวะจิตใจ หรือความรู้สึกนึกคิดชนิดใดชนิดหนึ่ง ที่บุคคลมีอยู่ ซึ่งภาวะที่สามารถรับรู้และเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นต่อตนเองและจากสังคม ภาวะที่ตื่นตัวและรู้ตัวเป็นภาวะที่เกิดขึ้นกับความรู้สึกหรือรับรู้ในสิ่งที่ เป็นอยู่และควรจะเป็น ซึ่งจิตสำนึกของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับพื้นฐานของจิตใจและพื้นฐาน

ของความรู้ ความเป็นผู้ที่มีศีลธรรมของบุคคลนั้น นอกจากนี้พื้นฐานของจิตใจของแต่ละคน
ยังขึ้นกับพื้นฐานของครอบครัวและสภาพแวดล้อมด้วย (พัชรา ปัทมสิงห์, 2550)

จิตสำนึกเกิดจากระบบสังคม สังคมเป็นอย่างไร จิตสำนึกก็เป็น
เช่นนั้น ระบบสังคมก่อให้เกิดโครงสร้างตำแหน่งทางสังคมที่ซ้อนทับกันอยู่ เมื่อเรายังเด็ก
เราก็ได้เรียนรู้จิตสำนึกของความเป็นลูก จิตสำนึกของความเป็นนักเรียน พอโตขึ้นมีโครงสร้าง
และตำแหน่งหน้าที่ เราก็กลายเป็นจิตสำนึกตามตำแหน่งหน้าที่ ซึ่งในโครงสร้างเราอาจมีอยู่
หลายหน้าที่ เช่นเป็นพ่อแม่ เป็นลูก มีตำแหน่งงานราชการ เอกชน สิ่งที่คุณได้เรียนรู้จาก
สังคมที่สำคัญที่สุดคือ อำนาจ ตอนเราเป็นเด็ก เราได้เรียนรู้ว่า ผู้ใหญ่นั้นมีอำนาจมากกว่าเด็ก
ครูมีอำนาจมากกว่าเด็ก ไม่ว่าเราจะอยู่ในโครงสร้างไหนก็ตาม สังคมจะมีการสร้างความรู้สึก
ยินยอมต่ออำนาจ หรือมีจิตสำนึกตามโครงสร้าง

4.3.2 ประเภทของจิตสำนึก แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ การรู้สึกสัมผัส
(Sensation) ความรู้สึก (Feeling) และ จินตนาการ (Imagination) (Wundt, 1893 อ้างใน
พัชรา ปัทมสิงห์, 2550) ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานของจิต สิ่งเร้า ประสาทสัมผัส ระบบ
ประสาทในสมอง การรับรู้ การคิด อารมณ์ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อกระบวนการทางจิต ได้แก่
สิ่งเร้าภายนอก อวัยวะรับสัมผัส ระบบประสาท ประสพการณ์เดิม ค่านิยม ทักษะ
ความตั้งใจใฝ่ใจการเรียนรู้และการเรียนรู้ ส่วนคนที่มีจิตสำนึกที่ดีจะประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม
กับจิตสำนึก และใช้จิตสำนึกในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ (สมพงษ์ สิงหะพล, 2542, 15 - 16)

1. จิตสำนึกเกี่ยวกับตนเอง (Self-Consciousness) เป็น
จิตสำนึกเพื่อการพัฒนาตนเองทำให้ตนเองเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เป็นจิตสำนึกธรรมดา
ทั่วไปที่ทุกสังคมมีความพยายามเหมือนกันที่จะสร้างให้เกิดขึ้นให้ได้ เช่น ความขยันหมั่นเพียร
ความมานะอดทน ความรับผิดชอบ เป็นต้น

2. จิตสำนึกเกี่ยวกับผู้อื่น (Others Oriented Consciousness)
เป็นจิตสำนึกของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของคนในกลุ่มชนหนึ่ง สังคมหนึ่ง เช่น ความรัก
ความเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น จิตสำนึกด้านนี้คนส่วนใหญ่ถูกหล่อหลอมมาจาก
พื้นฐานดั้งเดิมของวัฒนธรรมไทย

3. จิตสำนึกเกี่ยวกับสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะ (Social Or
Public Consciousness) เป็นจิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสำคัญในการอยู่ร่วมกัน หรือคำนึง
ถึงผู้อื่นที่ร่วมความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน จิตสำนึกทางด้านนี้คนเรายังขาดกันอยู่มาก และ
สมควรที่จะต้องมีการพัฒนาให้มากขึ้นโดยเร็ว ได้แก่ จิตสำนึกด้านเศรษฐกิจ แบบช่วยเหลือกัน
แบบพึ่งตนเอง และเพื่อการแข่งขันในสังคมโลกจิตสำนึกด้านการเมืองมีประชาธิปไตยก้าวหน้า
การมีส่วนร่วมของประชาชน จิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จิตสำนึก

ด้านสุขภาพ โดยการมีส่วนในการแก้ปัญหาของสังคม จิตสำนึกด้านวัฒนธรรม ความเป็นไทย การปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมพื้นฐานไทย รวมทั้งจิตสำนึกการรวมกลุ่มด้วยเป็นต้น

4.3.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึก ประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อม ทั้งภายในและภายนอก (ธนิชชากร ปิตาระโพธิ์, 2558) ดังนี้

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยเกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคมเป็นภาวะที่ลึกซึ้งที่มีผลต่อจิตสำนึกด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นภาวะที่ได้อบรมกลุ่มเกลา และสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดเล็กที่ละน้อย ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้ เริ่มตั้งแต่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึกของบุคคล คือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ การไปโรงเรียน ไปทำงานดูละคร ฟังผู้คนสนทนากัน รับรู้เหตุการณ์บ้านเมือง ขบถฝ่าการจรรยาที่แออัด

ปัจจัยภายใน สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายใน หมายถึง การคิดวิเคราะห์ของแต่ละบุคคลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม และการประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้จากการเรียนรู้การมองเห็น การคิด แล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสมสำนึกเหล่านั้น

จากปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งจะเป็นไปในทิศทางที่ดีหรือไม่นั้น จะขึ้นอยู่กับบุคคลดังกล่าวจะได้รับการแนะนำ และอบรมสั่งสอนจากภาพแวดล้อมรอบข้างนั่นเอง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเติบโตในสภาวะแวดล้อมที่ไม่ค่อยดีมากนัก แต่บุคคลดังกล่าวจะสามารถอาศัยอยู่ในสังคมได้อย่างเข้าใจ และมีจิตสำนึกที่ดีขึ้นอยู่กับ การที่บุคคลคนนั้นได้รับการอบรมขัดเกลาอย่างถูกต้อง และสามารถทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เลวร้ายของสังคมได้อย่างเข้าใจ เมื่อเกิดความเข้าใจกับต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ว่าเกิดขึ้นจากอะไร และทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ทำให้บุคคลดังกล่าวได้ตระหนักว่าตนเองควรปฏิบัติอย่างไร ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่ได้กล่าวมาข้างต้น คือ การที่บุคคลดังกล่าวได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดี การเอาใจใส่ในความเป็นอยู่ การอธิบายและทำความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ต่างของสังคมที่เลวร้ายอย่างเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจิตวิทยาพัฒนาการของ Fischer and Gochros (1975) ได้สรุปหน้าที่ของตัวเอง เป็นสามลักษณะ คือ ประการแรก ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่ ทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดีขึ้น ประการที่สองทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น ประการที่สามทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

4.3.4 แนวทางเพื่อการสร้างจิตสำนึกให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนในบริบทสังคมไทยการพัฒนาสังคมไทยไปสู่สังคมที่มีความสมดุลและยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง จริยธรรม และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น แนวทางการพัฒนาจะต้องพัฒนามาจากภายในก่อน แล้วค่อยบูรณาการปะทะสังสรรค์กับกระแสภายนอก ซึ่งการพัฒนามาจากภายในนั้นมีความหมายว่า การพัฒนาระดับบุคคลต้องพัฒนาที่ระดับจิตสำนึก การพัฒนาชุมชนและสังคมต้องพัฒนาจิตสำนึกส่วนรวม และหมายความว่าไปถึงการพัฒนาบนพื้นฐานภูมิสังคมของตนเอง อันได้แก่ สภาพภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ ภาษา ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น เมื่อจิตสำนึกระดับบุคคล ชุมชน สังคม สร้างมาจากพื้นฐานข้างในแล้วค่อยบูรณาการ ปะทะสังสรรค์กับปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบ เช่น เทคโนโลยี วัฒนธรรม ความเชื่อ ความรู้ ที่มาจากภายนอก เพื่อสร้างจิตสำนึกที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทของสังคมที่มีความเป็นพลวัตร โดยยึดหลักการรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสมดุล เท่าเทียม มีความสุข

แนวทางการพัฒนาให้ผู้คนในสังคมไทยมีจิตสำนึกที่ถูกต้อง เพื่อพัฒนาไปสู่สังคมในอุดมคติ ควรพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งมีแนวทางต่าง ๆ ดังนี้ (ปริตตา รอดนวล, 2555)

1) การพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องผ่านสถาบันครอบครัว โดยการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และเครือญาติ ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านต่างๆ ต่อลูกหลานของตนเอง โดยถือว่าเป็นภารกิจที่สำคัญของครอบครัว

2) การพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องผ่านชุมชน โดยผู้คน กลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนต้องช่วยกันสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นต่อสมาชิกของชุมชนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ที่ถือเป็นกำลังสำคัญในอนาคต การสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องผ่านชุมชน อาจสร้างโดยการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นกรอบให้เกิดการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการช่วยกันสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้อง และรับผิดชอบร่วมกัน

3) การพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องผ่านสถาบันการศึกษา ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยบูรณาการให้หลักสูตรต่าง ๆ มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องในด้านต่าง ๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และหน่วยงานต่างๆ

4) การพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องผ่านสถาบันทางสังคมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน มีแนวทางการพัฒนาจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับกฎหมายรัฐธรรมนูญ แผนนโยบายของรัฐ และวิถีทัศน์ขององค์กรต่าง ๆ

4.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร กรณีศึกษา: เทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช” มีดังต่อไปนี้

อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ์ และ อุษา ศรีจินดารัตน์ (2549) ได้พบว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของจิตสำนึกทางปัญญาได้รับการสนับสนุนในกลุ่มรวมและเมื่อจำแนกตามเพศ โดยที่ปัจจัยทางจิตสังคม ได้แก่ การถ่ายทอดทางปัญญา สังคม-อารมณ์ของบิดามารดา การปลูกฝังอบรมทางปัญญาสังคม-อารมณ์จากทางโรงเรียน การเห็นแบบอย่างทางอารมณ์และพฤติกรรมจากเพื่อน และการควบคุมตนเอง สามารถร่วมกันพยากรณ์จิตสำนึกทางปัญญาได้ ร้อยละ 69 การถ่ายทอดทางปัญญาสังคม-อารมณ์ของบิดามารดามีอิทธิพลต่อจิตสำนึกทางปัญญาของเยาวชนวัยรุ่นมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าทั้งปัจจัยทางจิตสังคมและจิตสำนึกทางปัญญา สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมเอื้อสังคมได้ร้อยละ 60 ความสามารถในการแก้ปัญหาได้ร้อยละ 32 และคุณภาพชีวิตของเยาวชนวัยรุ่นได้ร้อยละ 69 ข้อค้นพบจากการวิจัยเรื่องนี้ยังแสดงให้เห็น ว่าเยาวชนวัยรุ่นหญิงมีจิตสำนึกทางปัญญาสูงกว่าเยาวชนวัยรุ่นชาย แต่งานวิจัยเรื่องนี้ไม่ได้แสดงหลักฐานให้เห็นว่าการปลูกฝัง ปัญญาสังคม-อารมณ์ จากทางโรงเรียน ส่งผลต่อจิตสำนึกทางปัญญาของเยาวชนวัยรุ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนต่าง ๆ ได้มีวิธีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมตลอดจนส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีงาม ในลักษณะที่ คล้ายคลึงกัน ทำให้เยาวชนรับรู้วิธีการปลูกฝังปัญญาสังคม-อารมณ์จากทางโรงเรียนแบบเดียวกัน จึงไม่ส่งผลโดยตรงต่อจิตสำนึกทางปัญญาเท่าที่ควร

สุรางคณา ณ นคร (2555) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรธุรกิจกับภาคประชาชน พบว่าการสื่อสารทุกรูปแบบ จะมีบทบาทในการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะของสมาชิกในองค์กรไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ แผ่นพับ วีซีดี วารสาร วิทยู ทำให้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ และการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ รวมถึงความตระหนัก ความสนใจ ความปรารถนา และการกระทำ นอกจากนี้ยังพบปัจจัยสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะของเนื้อหา (Messages) ช่องทางการสื่อสาร หรือตัวบุคคลนั้น

พัชรา ปัทมสิงห์ (2550) ได้ทำการศึกษาถึงจิตสำนึกของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการชำระคืนเงิน กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา พบว่าเพศหญิงและเพศชายมีผลต่อจิตสำนึกในระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากเพศหญิงมีจิตสำนึกในด้านความรับผิดชอบ ความมีวินัยในตนเอง และความซื่อสัตย์มากกว่า ซึ่งโดยธรรมชาติแล้ว

เพศหญิงมีลักษณะที่แตกต่างกับเพศชายทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และการรับรู้ความสนใจส่งผลต่อการติดตามความเคลื่อนไหวถึงข่าวสารต่าง ๆ ผู้หญิงมักยึดถือประเพณีเคร่งครัดศาสนา มีระเบียบวินัยในขณะที่ผู้ชายมักสนใจในเรื่องอำนาจวาสนาการทำงานให้สำเร็จ

โยธิน มานะบุญ (2554) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับผู้ประกอบการ ซึ่งพบว่า ปัจจัยนำที่เป็นสาระสำคัญได้แก่ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความอยู่รอดขององค์กร คำสอนทางพุทธศาสนา การปฏิบัติธรรมและความเชื่อ โดยปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมซึ่งแสดงออกถึงความมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ผลผลิตที่ดี พนักงานเป็นคนดี และสังคมที่ดี

สาโรจน์ พาณิชชานนท์ และคณะ (2554) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงอันเกิดจากการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยอาศัยการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เชิงลึก และการสังเกตการณ์ตลอดจนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณด้วยวิธีการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในงานวิจัยนี้พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลบางประการ ได้แก่ รายได้ ขนาดที่ดินทำกิน และสิทธิถือครองที่ดิน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่า

5. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยอาศัยกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งมาจากประชากรที่เป็นคนชุมชน ในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

5.1 ศึกษาข้อมูล โดยศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 การเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ด้วยแบบสอบถาม

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ด้วยโปรแกรม SPSS และ Mplus

6. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตามที่ได้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จำนวน 400 คน เมื่อทำการตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถามพบว่าแบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้ในการหาข้อสรุป ได้จำนวน 400 ชุด โดยมีข้อมูลปรากฏดังนี้

6.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย

6.1.1. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มตัวอย่าง 400 เป็น เพศหญิงจำนวน 232 คน คิดเป็นร้อยละ 58.0 และเป็นเพศชาย จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0

6.1.2 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-34 ปี จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 43.5 รองลงมามีอายุระหว่าง 35-49 ปี จำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5

6.1.3 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 70.8 รองลงมาเป็นศาสนาอิสลาม จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0

6.1.4 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยเชื้อสายผสม จำนวน 276 คน คิดเป็นร้อยละ 69 และมี เชื้อสายไทยแท้ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31

6.1.5 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่จะอยู่กันเป็นครอบครัวเล็กอยู่กับเฉพาะพ่อแม่ ลูก จำนวน 283 คน คิดเป็นร้อยละ 70.75 และอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 29.25

6.1.6 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่จะเป็นชาวจังหวัด นครศรีธรรมราชโดยกำเนิด จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 66.75 และเป็นคนปักษ์ใต้ที่ย้ายถิ่นฐานครอบครัวมาจากจังหวัดอื่น จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75

6.1.7 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 78.75 รองลงมาการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13

6.1.8 ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพ อิสระ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38 รองลงมามีอาชีพพนักงานราชการ เอกชน จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.25

6.2 การรับรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เคยรับรู้เรื่องราว แต่ไม่สามารถบอกเล่าและถ่ายทอดได้ จำนวน 376 คน คิดเป็นร้อยละ 94

6.3 การรับรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของประเพณีการแห่ผ้าขึ้นธาตุของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่ไม่เคยรับรู้เรื่องราว และประวัติความเป็นมา จำนวน 214 คน คิดเป็นร้อยละ 53.5 เคยรับรู้เรื่องราว แต่ไม่สามารถบอกเล่าและถ่ายทอดได้จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 43

6.4 การมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่จะไม่เคยเข้าร่วม 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.3 และที่เคยเข้าร่วมเพียง 2-3 ครั้ง จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27 เคยเข้าร่วมเป็นประจำทุกปี 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.8

6.5 การรับรู้เรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและประเพณีที่เกี่ยวข้องจากแหล่งที่มาต่างๆ ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า แหล่งที่มาในการรับเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและประเพณีที่เกี่ยวข้องมากที่สุดมาจากหนังสือ ตำรา และบทเรียนจากโรงเรียน และศึกษาด้วยตนเองจากหนังสือประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และสื่ออินเทอร์เน็ต

6.6 รูปแบบการถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและประเพณีที่เกี่ยวข้องที่ความเหมาะสมกับยุคปัจจุบันของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า รูปแบบการถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและประเพณีที่เกี่ยวข้องที่ความเหมาะสมกับยุคปัจจุบันคือจากหนังสือ ตำรา และบทเรียนจากโรงเรียน จากสื่ออินเทอร์เน็ตและการบอกเล่าจากครอบครัว

6.7 รูปแบบการสร้างจิตสำนึกที่ความเหมาะสมต่อการสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พบว่า รูปแบบการสร้างจิตสำนึกที่ความเหมาะสมต่อการสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารคือ การให้ความรู้เรื่อง คุณและโทษของการช่วยกันดูแลวัดจากครอบครัว

6.8 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร พบว่าทุกปัจจัยมีผลต่อการมีจิตสำนึกในระดับมาก และที่มีความสำคัญในระดับมากที่สุดคือ สื่อต่าง ๆ (สื่อกระดาษ ทีวี วิดีโอ อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อการมีจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีจิตสำนึก	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
- เพศ	3.74	1.11	มาก
- อายุ	3.15	0.90	ปานกลาง
- เชื้อชาติ(ไทย, ไทยเชื้อสายจีน, ไทยเชื้อสายแขก, อื่นๆ)	3.60	1.13	มาก
- โครงสร้างครอบครัว (ครอบครัวเล็ก"หรือ"ครอบครัวใหญ่)	3.54	1.17	มาก
- ถิ่นกำเนิด พื้นเพของครอบครัว	3.69	1.09	มาก
- การศึกษา	3.67	1.05	มาก
- อาชีพ	3.64	1.10	มาก
- "วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ	3.71	1.11	มาก
- กฎระเบียบ ข้อบังคับ"และกฎหมาย	3.63	1.14	มาก
- สื่อต่างๆ (สื่อกระดาษ"ทีวี"วิทยุ"อินเทอร์เน็ต"และอื่นๆ)	3.75	1.09	มาก
- เกียรติบัตร ตำแหน่ง"หรือ"โล่รางวัล	3.43	1.11	มาก

6.9 การมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารของกลุ่มเป้าหมาย พบว่ากลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารในทุกประเด็นอยู่ในระดับมากใกล้เคียงกัน

6.10 การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การสร้างจิตสำนึกสามารถดูได้จากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวประกอบ และแต่ละตัวประกอบพบว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (b) อยู่ระหว่าง 0.743 ถึง 0.837 และมีค่านัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.01 ทุกตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราชสามารถวัดได้ จากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัว และมีค่าความสัมพันธ์กันในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการสร้างจิตสำนึกจากตัวแปรสังเกตได้

การสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร	b	S.E.	P-Value
V1: ทิ้งขยะในถังขยะที่จัดเตรียมไว้เท่านั้น	0.787	0.026	0.000
V2: เมื่อพบเห็นขยะ จะเก็บขยะไปทิ้งในถังขยะเสมอ	0.793	0.023	0.000
V3: ไม่ทิ้งขยะในวัด แต่จะนำขยะกลับบ้านทุกครั้ง	0.799	0.022	0.000
V4: ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ และของมีเมาในวัด	0.822	0.018	0.000
V5: ไม่เล่นการพนัน หรือนำสิ่งที่เป็นอบายมุขเข้าภายในวัด	0.811	0.022	0.000
V6: ไม่ขีดเขียน หรือทำลายศาสนสถาน"สถานวัตถุภายในวัด	0.825	0.021	0.000
V7: ไม่นำทรัพย์สินของวัดไปเป็นของส่วนตัว	0.802	0.020	0.000
V8: แจ้งเจ้าหน้าที่ของวัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นบุคคลอื่นนำทรัพย์สินของวัดไปเป็นของส่วนตัว	0.781	0.023	0.000
การสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร	b	S.E.	P-Value
V9: มีส่วนรวมในการบูรณวัตถุเมื่อมีโอกาส	0.764	0.024	0.000
F1: แจ้งเจ้าหน้าที่ของวัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเมื่อพบเห็นทรัพย์สินของวัดเสียหาย	0.769	0.024	0.000
F2: สำนวณกาย"วาจา ไม่ส่งเสียงดัง"เอะอะ"ไวยวายน	0.837	0.019	0.000
F3: ปฏิบัติตามกฎระเบียบของวัดอย่างเคร่งครัด	0.789	0.026	0.000
F4: แนะนำหรือตักเตือน หากพบว่าผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบของวัด	0.772	0.028	0.000
F5: ให้ความชื่นชมด้วยรอยยิ้มหรือคำพูด เมื่อเห็นผู้ที่ช่วยดูแล"รักษาวัด	0.743	0.027	0.000
F6: ให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวตามความสามารถของตน	0.752	0.028	0.000
$\chi^2/df = 1.252$ P-Value = 0.0807" RMSEA = 0.025 SRMR = 0.017 CFI = 0.996 TLI = 0.994			

6.11 การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวประกอบกับการสร้างจิตสำนึก ที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา4)อาชีพ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กัน แต่มีความสัมพันธ์กับในระดับน้อย โดยปัจจัยด้านอายุ จะมีระดับความสัมพันธ์มากที่สุด ดังรูปที่ 2

6.12 การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวประกอบกับการสร้างจิตสำนึก ที่เป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมและสังคม ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) โครงสร้างครอบครัว 2) เชื้อชาติ 3) ถิ่นกำเนิด พื้นเพของครอบครัว 4) ประเพณีและความเชื่อ 5) กฎระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กัน แต่มีความสัมพันธ์กับในระดับน้อย โดยปัจจัยด้านถิ่นกำเนิด พื้นเพของครอบครัว จะมีระดับความสัมพันธ์มากที่สุด ดังรูปที่ 3

6.13 การหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้จำนวน 15 ตัวประกอบกับการสร้างจิตสำนึก ที่เป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมและสังคม ประกอบด้วย ประกอบด้วย 1) สื่อต่างๆ (สื่อกระดาษ ทีวี วิทยู อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ) 2) เกียรติบัตร ตำแหน่ง หรือ โล่รางวัล ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กัน แต่มีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย โดยปัจจัยด้านสื่อจะมีความสัมพันธ์มากกว่าเกียรติบัตร ตำแหน่ง หรือ โล่รางวัล ดังรูปที่ 4

7. สรุปผลข้อมูลและอภิปรายผล

7.1 การศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลศาสนสถาน กรณีศึกษา: วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ามีปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) การศึกษา 4) อาชีพ 5) เชื้อชาติ เชื้อสาย 6) วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ 7) โครงสร้างครอบครัว 8) ถิ่นกำเนิด พื้นเพของครอบครัว 9) กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย 10) สื่อต่างๆ (สื่อกระดาษ ทีวี วิทยู อินเทอร์เน็ต และอื่นๆ) 11) เกียรติบัตร ตำแหน่ง หรือ โล่รางวัล

จากปัจจัยดังกล่าวนี้สามารถจัดกลุ่มเป็นปัจจัยแวดล้อมภายในและปัจจัยแวดล้อมภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับธนิชชากร ปีตระโพธิ์ (2558) ที่ได้ระบุไว้ว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลกับจิตสำนึกประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพัชร ปัทมสิงห์ (2550) ที่ระบุว่าเพศที่แตกต่างกันจะมีผลต่อจิตสำนึกที่ต่างกัน สอดคล้องกับโยธิน มานะบุญ (2554) ที่ได้รับถึงความเชื่อ และหลักคำสอนทางศาสนาที่มีผลต่อจิตสำนึกและรวมถึง อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ และอุษา ศรีจินดารัตน์ (2549) ที่ระบุถึงสังคมครอบครัวมีผลต่อจิตสำนึกในด้านต่าง ๆ

7.2 ศึกษาถึงการสร้างจิตสำนึกในการในการดูแลศาสนสถาน กรณีศึกษา: พระมหาธาตุวรมหาวิหารของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่ารูปแบบการสร้างจิตสำนึกที่เหมาะสมคือ การให้ความรู้ เพื่อสร้างการรับรู้ เข้าใจ ตระหนัก และรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งประกอบไปกิจกรรมลักษณะดังต่อไปนี้

- การให้ความรู้เรื่อง คุณและโทษ ของการช่วยกันดูแลวัดจากครอบครัว
- การให้ความรู้เรื่อง คุณและโทษ ของการช่วยกันดูแลวัดจากโรงเรียน
- การให้ความรู้เรื่อง คุณและโทษ ของการช่วยกันดูแลวัดผ่านสื่อต่างๆ จาก

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- วัดสร้างป้ายเพื่อเตือนสติ และแสดงให้เห็นถึงคุณและโทษ ของการช่วยกันดูแลวัด
- การให้สังคมร่วมกันชื่นชมด้วยรอยยิ้ม หรือคำพูดกับผู้กระทำความดีที่ช่วยกัน

ดูแลวัด

- การให้สังคมร่วมกัน แนะนำ หรือว่ากล่าวตักเตือนกับผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบของวัด หรือผู้ที่ไม่ช่วยดูแลวัด
- การใช้กฎหมายควบคุม ลงโทษกับผู้ที่ทำผิดกฎระเบียบของวัด
- การให้เกียรติบัตร ตำแหน่ง หรือ โล่รางวัล เพื่อยกย่องเกียรติคุณกับผู้กระทำความดี ช่วยดูแลวัด จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- การให้เกียรติบัตร ตำแหน่ง หรือ โล่รางวัล เพื่อยกย่องเกียรติคุณกับผู้กระทำความดี ช่วยดูแลวัด จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์จากการรับรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารรวมถึงการมีส่วนร่วมในการสืบสานประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ที่อยู่คู่กับวัดมายาวนาน สามารถอนุมานได้ว่าคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

7.3 การหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยฯ กับการสร้างจิตสำนึกในการดูแลวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยทางด้าน เพศ อายุ เชื้อชาติ โครงสร้างครอบครัว ถิ่นกำเนิด พื้นเพของครอบครัว การศึกษา และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับการสร้างจิตสำนึกทั้งหมด

8. ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อดูบริบทในภาพรวมของคนในชุมชนเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช เกี่ยวกับการรับรู้และรูปแบบการสร้างจิตสำนึกที่เหมาะสมกับคนในชุมชนแห่งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนในการสร้างจิตสำนึกที่เหมาะสมกับชุมชนนี้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความรู้ เพื่อสร้างการรับรู้ เข้าใจ ตระหนัก และรับผิดชอบของคนในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมในการดูแล รับผิดชอบเพื่อสร้างจิตสำนึกที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2558). **มาตรฐานการดูแลโบราณสถาน**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.dla.go.th/servlet/EbookServlet?_mode=detail&ebookId=24&random=1362641767510 17 [สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2558]
- ชนิกา เจริญจิตต์กุล. (2557). **จิตวิญญาณ: การดูแล**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://www.academic.hcu.ac.th/forum/board_posts.asp?fid=33anduid [สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2557]
- ธนิชชากร ปิตาระโพธิ์. (2558). **จิตสำนึก**. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก: http://ktbwsk.blogspot.com/2013/08/blog-post_20.html [สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2558]
- ปรีดา รอดนวล. (2555). **จิตสำนึกเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนในบริบทสังคมไทย**. เข้าถึงได้จาก: <http://preedar.blogspot.com/2012/11/blog-post.html>. [สืบค้นเมื่อ 12 มีนาคม 2558]
- พัชรา ปัทมสิงห์. (2550). **จิตสำนึกของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีต่อการชำระคืนเงินกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา**.วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาการอุดมศึกษา). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โยธิน มานะบุญ. (2554). **การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมสำหรับผู้ประกอบการ:การศึกษาแบบพหุกรณี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุขฎิบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน).กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2525). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- _____. (2542). **ศูนย์สารสนเทศ ราชบัณฑิตยสถาน**. เข้าถึงได้จาก : <http://rirs3.royin.go.th/word1/word-1-a0.asp>
- สาโรจน์ พานิชชานนท์ และคณะ. (2554). **การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกับการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึก และพฤติกรรมการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่า กะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู**. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม** ปีที่ 7 เล่มที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2554 หน้า 59 – 74.
- สมพงษ์ สิงหะพล. (2542). **ต้องสอนให้เกิดจิตสำนึกใหม่**. **สีมาจารย์**. 13(27) หน้า 15 – 16.

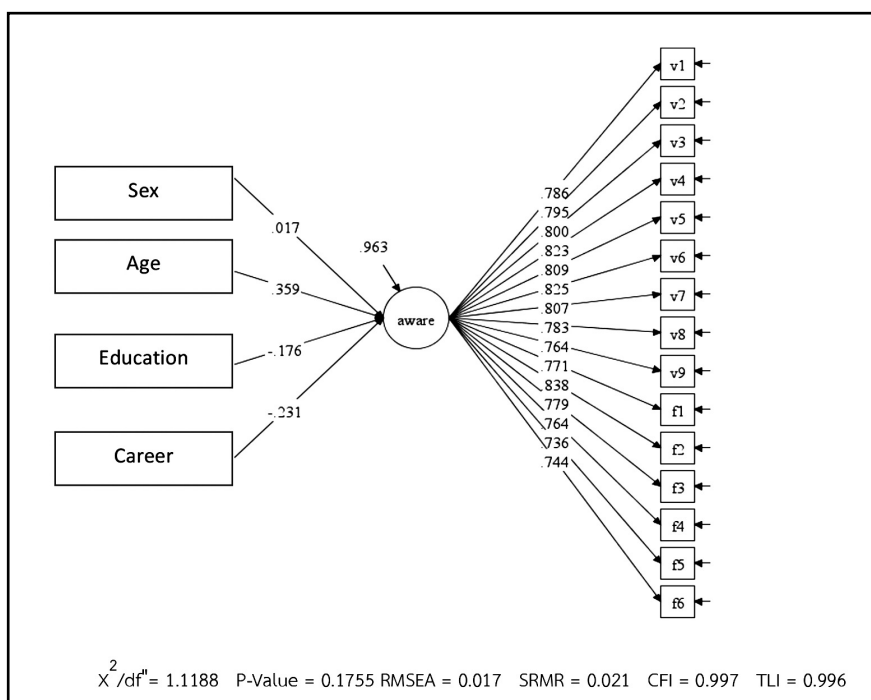
สุพจน์ ทรายแก้ว. (2546). จิตสำนึกสาธารณะ การก่อรูปและกระบวนการเสริมสร้าง. วารสาร เพชรบุรี-วิทยาลัยการณ. 4(1): 46-55.

สุรางคณา ณ นคร. (2555). การสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กร ภาคธุรกิจกับภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

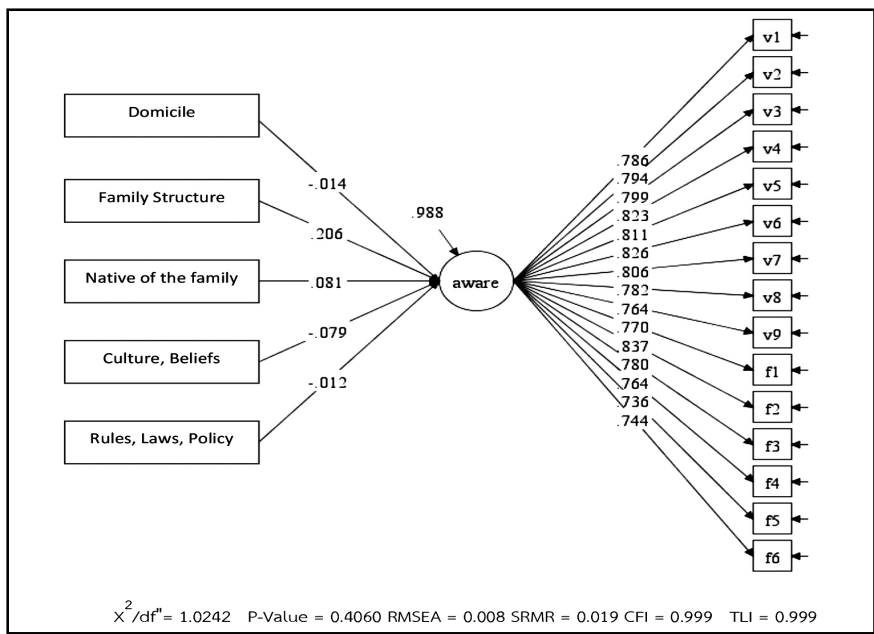
อรพินทร์ ชูชม, อัจฉรา สุขารมณ และอุษา ศรีจินดารัตน์. (2549). การวิเคราะห์ปัจจัยทางจิตสังคมที่สัมพันธ์กับจิตสำนึกทางปัญญาและคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Fischer, J. & Gochros, H. (1975). *Planned behavior change: Behavior modification in social work*. New York: The Free Press.

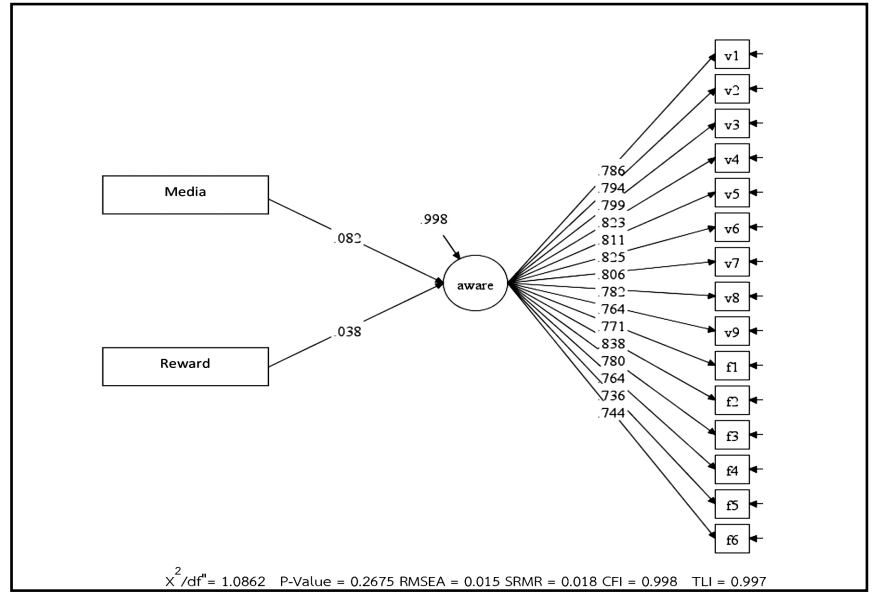
ภาคผนวก

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับปัจจัยด้านบุคคล

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับปัจจัยทางสภาพแวดล้อมและสังคม

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างจิตสำนึกกับปัจจัยทางโอกาส